

УДК 339.92

*Луцька Наталія Іванівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та аудиту
Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РАМКАХ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ

У статті розкрито теоретичні аспекти створення та діяльності Карпатського Єврорегіону як осередку єврорегіональної зовнішньоекономічної діяльності нашої країни. Охарактеризовано систему управління даним євро регіональним економіко-політичним утворенням. Проаналізовано основні аспекти економічної діяльності в рамках Карпатського Єврорегіону. Основний акцент здійснено на аргументуванні ролі даного об'єднання в контексті євроінтеграційних устремлень України.

***Ключові слова:** Карпатський Єврорегіон, євроінтеграція, зовнішньоекономічна діяльність, економічні відносини, транскордонне співробітництво.*

Постановка проблеми. Історія розвитку економічних відносин між державами свідчить про безперспективність курсу на самоізоляцію, який неминуче призводить до технологічного відставання та економічних втрат. Тому Україна намагається брати активну участь в інтеграційних процесах, особливо в тих, які відбуваються сьогодні в Європі. Важлива роль у розвитку цих процесів належить транскордонному співробітництву прикордонних територій України. Наша держава завдяки вигідному геополітичному положенню має великі потенційні можливості щодо його розвитку, оскільки 19 з 25 регіонів держави є прикордонними, а зовнішній кордон є найдовшим серед європейських країн.

Наукова актуальність нашого дослідження полягає у необхідності комплексного теоретичного осмислення сутності та основних меж діяльності Карпатського Єврорегіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема теоретичного аналізу діяльності та перспектив діяльності економічних єврорегіонів, зокрема тих, що знаходяться на кордоні з Україною, в економічній літературі на науковому рівні не отримала достатньої уваги.

Методологічною основою нашого дослідження стали праці таких науковців, як Р. Гассінг, О. І. Гулич, О. М. Кушніренко, І. Лугового, М. Лендтель, І. В. Розпутенко, С. М. Сergyгін, І. Сулі-Закар, В. І. Чегіль та ін.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є розкриття теоретичного аспекту функціонування економічних єврорегіонів, зокрема Карпатського, учасником якого і є Україна.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протяжність кордону України становить 7686 км, у тому числі з Росією – 2063 км, з Білорусією – 1084 км, з Молдовою –

191 км, Румунією – 625 км, Польщею – 529 км, Угорщиною – 135 км та з Словаччиною – 99 км.

Починаючи з 1993 р., за участю України створено сім єврорегіонів: «Карпатський Єврорегіон», «Буг», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Дніпро», «Слобожанщина» та «Ярославна». З української сторони в них залучені Волинська, Чернівецька, Закарпатська, Одеська, Івано-Франківська, Львівська, Чернігівська, Харківська та Сумська області, а від прикордонних іноземних держав – адміністративно-територіальні одиниці Польщі, Білорусі, Румунії, Словаччини, Угорщини, Молдови та Росії.

Так, територія України, що входить до складу єврорегіонів, становить третину від її загальної площі. На ній проживає 31,5% від населення нашої країни. До складу семи єврорегіонів входять 9 областей, 167 районів, 158 міст України та адміністративно-територіальні одиниці 9 країн Європи.

Як зазначає І. Студенніков, в Україні транскордонне співробітництво в рамках єврорегіонів розглядається у двох площинах: як інструмент розвитку прикордонних територій і як чинник реалізації її євроінтеграційних прагнень. Транскордонне співробітництво прикордонних областей України і сусідніх країн умовно можна поділити на два напрями:

- 1) транскордонне співробітництво, що відбувається на кордоні України з Європейським Союзом;
- 2) транскордонне співробітництво у так званому новому прикордонні уздовж кордонів колишніх радянських республік [7, с. 31].

Основними напрямками співробітництва в рамках створених єврорегіонів є об'єднання зусиль в економічній сфері, розбудові соціальної, інформаційної та виробничої інфраструктур, будівництві та модернізації інфраструктури кордону, розвитку транспортної мережі, у науковій та культурній співпраці, охороні навколишнього середовища, обміні досвідом між відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, взаємній допомозі в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, боротьбі зі злочинністю і нелегальною міграцією тощо [2, с. 258].

Для повноцінного розкриття теми розглянемо діяльність окремих євро регіонів. Так, що стосується Міжрегіональної Асоціації «Карпатський Єврорегіон», то підготовка до створення нового об'єднання розпочалася на початку 90-х рр. минулого сторіччя. Впродовж кількох років між майбутніми учасниками єврорегіону відбулося чимало консультацій та зустрічей. Вирішальна зустріч проходила в угорському місті Дебрецен, де 14 лютого 1993 р. за підтримки Інституту Схід-Захід міністрами закордонних справ Угорщини, Польщі та України було засновано Міжрегіональну Асоціацію «Карпатський Єврорегіон» [9; 10; 12]. У прийнятій декларації наголошувалось на тому, що «створення Карпатського єврорегіону сприятиме значному зміцненню дружби та процвітання країн даного регіону, а також гарантуватиме активне використання принципів Акта Конференції з питань Безпеки та Співробітництва у Європі (Гельсінкі, 1975 р.), Паризької Хартії Нової Європи (Париж, 1990 р.) та інших документів. Створення Карпатського Єврорегіону спрямує зусилля Ради Європи та Європейського Союзу на розвиток регіонального співробітництва» [3, с. 53].

До складу Карпатського Єврорегіону у 1993 р. входило три країни – Угорщина, Україна та Польща. Новий єврорегіон став першим регіональним об'єднанням, до складу якого ввійшли держави колишнього східного блоку [14, с. 211], а також найбільшим єврорегіоном на теренах Європи з територією 104989 км² та майже десятимільйонним населенням. У подальшому відбулося його розширення через залучення Словаччини та

Румунії. Так, після проведення регіональної реформи влітку 1997 р. п'ять повітів Румунії стали повноправними членами Карпатського Єврорегіону, а в 1999 р. після проведення регіональної реформи у Словаччині асоційованими членами єврорегіону стали вісім адміністративно-територіальних громад цієї країни.

На сьогодні Карпатський Єврорегіон охоплює територію площею 161192 км² з населенням чисельністю близько 16 млн. осіб. Більшість населення регіону становлять українці – 40% від загальної чисельності, 19% – румуни, 16% – угорці, 15% – поляки, словаки та цигани становлять найменшу частину (відповідно 7 та 2%). Близько 1% населення припадає на решту етнічних груп (росіяни, німці, євреї, молдовани, серби, хорвати тощо).

Оскільки на території такого великого об'єднання проживають представники майже 100 національностей, то його характерною особливістю є наявність різних релігійних віросповідань. Так, частка православних становить – 33%, римських католиків – 28%, грецьких католиків – 24%, протестантів – 8%, іудеїв – 1%, представників інших релігій – 5% [13, с. 10].

Географічне сусідство Карпатського регіону з розвиненими європейськими державами об'єктивно формує міждержавні політичні, економічні, культурні і природоохоронні відносини, сприяє побудові міждержавних структур розвитку, організації співробітництва на міжрегіональному рівні [1, с. 105].

Основними правовими актами місцевого рівня, які визначають функціонування Карпатського Єврорегіону, є Угода та Статут. Згідно зі Статутом новостворена Асоціація не є наднаціональною чи наддержавною установою, а лише виконує функції сприяння міжрегіональному співробітництву між партнерами [6, с. 190].

Основним органом Міжрегіональної Асоціації «Карпатський Єврорегіон» є Рада, а виконавчим органом – Міжнародний Секретаріат. До складу Ради входить по три представники від кожної Сторони. Голова Ради обирається терміном на два роки. Виконавчий директор керує Міжнародним Секретаріатом, який забезпечує адміністративну підтримку роботи Асоціації. На схемі (див. рис. 1) зображена організаційна структура Карпатського Єврорегіону.

Для вирішення спільних завдань створено робочі комісії, а саме:

- з питань регіонального економічного співробітництва;
- з питань захисту довкілля та туризму;
- з розвитку соціальної інфраструктури;
- з питань прикордонної торгівлі;
- з аудиту та контролю (Ревізійна комісія).

Основними напрямками співробітництва в рамках Карпатського Єврорегіону є:

- спільне використання енергетичних ресурсів;
- вироблення спеціальної політики щодо охорони довкілля;
- збільшення припливу іноземного капіталу;
- розробка програм регіонального розвитку;
- виробництво конкурентоспроможної продукції;
- сприяння практичному запровадженню місцевих ініціатив;
- розвиток транспортного зв'язку на території Карпатського Єврорегіону;
- розв'язання проблеми недостатньо розвинутої інфраструктури;
- розвиток сучасної економічної структури регіону;
- гармонійний розвиток людської інфраструктури;

Рис. 1. Організаційна структура Карпатського Євро регіону

- розвиток системи охорони здоров'я, соціального та культурного захисту;
- всебічний розвиток туризму;
- зміцнення європейського та атлантичного співробітництва.

До проблемних питань розвитку транскордонного співробітництва в рамках Карпатського Євро регіону можна віднести такі:

- низький рівень матеріальної співпраці з боку членів Карпатського Євро регіону та Європейського Союзу;
- різний економічний розвиток кожної країни, регіони якої ввійшли до Асоціації;
- неефективним в багатьох випадках є процес прийняття рішень на регіональному рівні;
- різні погляди на транскордонне співробітництво та ставлення до нього з боку центральних та регіональних органів влади країн-учасників;
- розбіжності в митному та податковому законодавствах країн-учасниць;
- введення візового режиму між країнами-учасницями Євро регіону;
- недостатнє фінансування та ускладнення при прийнятті рішень щодо будівництва об'єктів інфраструктури в прикордонних регіонах;
- брак достатньої та об'єктивної інформації щодо кожного із учасників транскордонного співробітництва;

– відсутність угод про співробітництво у сфері туризму та рекреації в рамках Карпатського Єврорегіону.

У листопаді 1996 р. під реєстраційним номером № 56 як повноправний член Карпатський Єврорегіон був прийнятий до складу Асоціації Прикордонних Регіонів Європи [4, с. 100].

За період функціонування Карпатського єврорегіону було впроваджено низку проектів.

З метою досягнення більш повного взаєморозуміння між різними етносами, конфесіями та деномінаціями, а також окремими групами віруючих у єврорегіоні необхідно вдосконалити систему інформаційного забезпечення у духовній сфері, оскільки національні інтереси України полягають в усвідомленні необхідних умов задля поступального розвитку і консолідації українського народу [8, с. 47].

Участь України в Міжрегіональній Асоціації «Карпатський Єврорегіон» має важливе стратегічне значення для безпеки у регіоні в контексті розширення НАТО [11, с. 43]. Партнерство і транскордонне співробітництво між прикордонними областями України, Угорщини, Словаччини, Польщі та Румунії не обмежується економічною, культурною, соціальною та екологічною сферами, а являє собою важливий інтеграційний інструмент для розвитку і поглиблення загальноєвропейських процесів інтеграції.

Впродовж останніх років співпраця у рамках Карпатського Єврорегіону, окрім економічної складової, виконує вагомую політичну мотивацію і виступає одним із складових чинників політичної євроінтеграції нашої країни. Прикладом цього є численні спільні засідання країн-учасниць. Так, 12 квітня 2013 р. у залі засідань Івано-Франківської обласної державної адміністрації відбулось друге сесійне засідання робочої групи «Регіональний розвиток та політика згуртування» на тему «Карпатський Єврорегіон: регіональна платформа інтеграції Україна – ЄС».

Основними рекомендаційними домовленостями даної робочої групи були:

- в контексті реалізації стратегії євроінтеграції України органам Національного Представництва України у Карпатському Єврорегіоні підготувати, узгодити та надати пропозиції щодо удосконалення інституційно-правового забезпечення, розробки програм та проектів, реалізації операційної програми ЄС щодо Карпатського Єврорегіону на 2014 – 2020 рр. («Карпатський горизонт»);
- забезпечити приведення українського законодавства у відповідність до інституційно-правових норм Європейського Союзу з питань територіальної співпраці;
- забезпечити налагодження ефективного співробітництва на рівні держава – бізнес-структури – міжнародні суб'єкти господарювання та інституції – громадські організації (насамперед – із залученням ресурсного потенціалу Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей) у межах реалізації проектів Карпатського Єврорегіону, визначення стратегічних пріоритетів міжрегіональної та міжнародної співпраці у проекті «Карпатський горизонт»;
- забезпечити участь українських представників Карпатського Єврорегіону в робочих органах із розробки та органах управління Програмами транскордонного співробітництва в рамках Європейського Інструменту Сусідства та партнерства на 2014 – 2020 рр., що передбачено реалізувати на території української частини Карпатського Єврорегіону;
- рекомендувати відповідальним центральним органам виконавчої влади забезпечити участь українських представників Карпатського Єврорегіону в

міжурядових радах та /або комісіях з питань транскордонного та міжрегіонального співробітництва (Україна – Республіка Польща – Румунія – Словацька Республіка – Угорщина) [5, с. 2-3].

Висновки. Незважаючи на труднощі становлення єврорегіонів в Україні та досить короткий за європейським виміром час їх існування, наша країна має перші позитивні здобутки в політичній, економічній, екологічній, освітньо-культурній, туристичній і гуманітарних сферах. З часу заснування єврорегіонів за участю України було реалізовано близько 500 проектів, започатковано створення української правової бази – основного підґрунтя функціонування єврорегіонів та розвитку транскордонного співробітництва.

Список використаних джерел

1. Гулич О. І. Євроінтеграційні та регіональні аспекти сталого розвитку Карпатського регіону / О. І. Гулич // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональна політика: досвід Європейського Союзу та його адаптація до умов України / ІРД НАН України; за ред. М. І. Долішнього. Ч. III. – Л.: 2003. – С. 101-107.
2. Кушніренко О. М. Проблеми і перспективи розвитку єврорегіонів за участю України / О. М. Кушніренко // Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз: Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (29 трав. 2002 р., м. Київ): У 2 т. Т. 2 / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – С. 258-259.
3. Лендъел М. Досвід Карпатського Єврорегіону: поштовх до переосмислення моделі транскордонного співробітництва / М. Лендъел // На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів / Є. Кіш, О. Вишняков, М. Лендъел та ін.; за ред. С. Максименка, І. Студеннікова. – К.: Логос, 2000. – С. 49-71.
4. Луцька Н. І. Розвиток регіональних тенденцій зовнішньоекономічної діяльності України / Н. І. Луцька // Економіка та держава: Наук. журнал. – 2008. – №1. – С. 32-33.
5. Національний конвент України щодо ЄС рекомендації Робочої групи №4: «Регіональний розвиток та політика згуртування» 2-ге засідання: «Карпатський Єврорегіон: регіональна платформа інтеграції Україна – ЄС» 12 квітня 2013 року (м. Івано-Франківськ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_table/0412_rekom.pdf.
6. Розпутенко І. В. Національні інтереси України і Європейський Союз / І. В. Розпутенко // Європейська інтеграція та Україна: Практикум / За заг. ред. І. Розпутенка – К.: Вид-во «К.І.С.», 2002. – 72 с.
7. Сergyogin С. М. Державний службовець у відносинах між владою і суспільством: Монографія / С. М. Сergyogin – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2003. – 456 с.
8. Статут Міжрегіональної Асоціації Карпатського Єврорегіону // Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи / Н. Мікула. – Л.: ІРД НАН України, 2003. – С. 189-198.
9. Формування і реалізація регіональних програм розвитку малого підприємництва: Метод. рек. – К.: Логос, 2004. – 47 с.
10. Чегіль В. І. Торговельно-економічне співробітництво України з країнами ЦСЄ в контексті процесів європейської інтеграції / В. І. Чегіль // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр.: У 2 ч. – Вип. 48. ч. 1. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2004 – С. 271-276.

11. Council regulation (EEC) № 2083/93 of 20 July 1993 OJ L 193, 31.07.1993. – S.l., 1993. – P. 34-38.
12. Hassink R. Cross-border technology networks in border regions? / R. Hassink, B. Dankbaar, F. Corvers The case of the Euroregion Maas-Rhine, Maastricht Economic Research Institute on Innovation and Technology University of Limburg. – S.l., 1995. – 29 p.
13. Practical Guide to Cross-border Cooperation [Third Edition] / Prepared by: Association of European Border Regions (AEBR). – S. l., 2000. – 216 p.
14. Suli-Zakar I. Strategic Development Programme for the Carpathian Euroregion Interregional Association / I. Suli-Zakar – Nyirehaza, 2004.– 64 p.

Луцкая Н. І. Теоретические аспекты реализации еврорегионального внешнеэкономической деятельности в рамках Карпатского Еврорегиона

В статье раскрываются теоретические аспекты создания и деятельности Карпатского Еврорегиона, как ячейки еврорегионального внешнеэкономической деятельности нашей страны. Характеризуется система управления данным евро региональным экономико-политическим образованием. Анализируются основные аспекты экономической деятельности в рамках Карпатского Еврорегиона. Основной акцент осуществляется на аргументации роли данного объединения в контексте евроинтеграционных устремлений Украины.

Ключевые слова: *Карпатский Еврорегион, евроинтеграция, внешнеэкономическая деятельность, экономические отношения, трансграничное сотрудничество.*

Lutska N. I. Theoretical aspects of euro-regional foreign economic activities within the carpathian euroregion

The article deals with theoretical aspects of the formation and activities of the Carpathian Euroregion as a center of euroregional foreign economic activity of our country. Data Management System of the given euro-regional economic and political institutions is characterized. Main aspects of economic activity within the Carpathian Euroregion are characterized. The main emphasis is made on the explanation of the role of the given association in the context of European integration efforts of Ukraine .

Keywords: *Carpathian Euroregion, European integration, foreign economic activity, economic relations, cross-border cooperation.*

